

utbildning till jobb

stämprogram

Partistämman 2015

Utbildning till jobb

Närodlad utbildning

Vi vill skapa en skola för framtiden. Det är en skola som leder till jobb, oavsett var i landet eleven bor och oavsett social eller ekonomisk bakgrund. En närodlad skola med mindre detaljstyrning och större tilltro till professionen. En skola med duktiga lärare som ser eleven, sätter eleven i centrum och utmanar och vars kvalité och likvärdighet grundar sig i elevens rätt att välja utbildning. En skola som växer underifrån tillsammans med dem som den berör och ger alla en grund till jobb oavsett om eleven har svenska som modersmål eller något annat språk. Det är en skola där entreprenörskap och företagande finns med som en tydlig r d tr d genom hela utbildningsväsendet och med en högre utbildning i nära samverkan med arbetslivet. Det är en skola där läraren får vara just lärare och vars uppdrag är att undervisa. Genom rätt åtgärder för skolan de redskap och styrdokument som krävs. Det finns många framgångsrika skolor vars metoder behöver spridas till fler.

Centerpartiets utbildningspolitik bygger på tre ben: lärarens avgörande roll för elevens och studentens framgång, valfrihet för elever, föräldrar och lärare, och att utbildning ska leda till jobb.

Med r tt grepp kan vi få r tsida på de problem som den svenska skolan idag brottas med. Till att börja med behöver vi stoppa det resultatfall som vi sett i skolan de senaste tjugo åren. Sverige ligger idag ordentligt under OECD-genomsnittet. Alliansen gjorde under vår tid i regeringsställning stora skolreformer, åtgärder som ännu inte fått fullt genomslag. Trots detta behövs det mer för att vända den negativa trenden. Ytterligare problem är bristande likvärdighet och att allt för många efter avslutade studier går ut i arbetslöshet.

Vi behöver kunna erbjuda våra elever likvärdighet och kvalitet, från pedagogiken i förskolan till de högre kurserna på gymnasiet, i så väl stad som landsbygd. En väl fungerande för-, grund- och gymnasieskola är grunden för en högre utbildning i världsklass och konkurrenskraftiga jobb. För att vara en världsledande kunskapsnation måste vi vässa spetsen i svensk utbildning och forskning och bedriva den i nära samarbete med näringslivet. Dagens skola  r morgondagens verklighet.

Läraren – det viktigaste verktyget

Läraren har en avgörande roll för elevens framgång. Fler söker till l rareutbildningarna, men bristen på utbildade förskollärare och lärare är fortfarande stor, speciellt i ämnen som matematik och No. Stora pensionsavgångar och generationsväxling g r bristen på nyutbildade lärare än mer akut. Redan idag är bristen stor på lärare och enligt SCB: prognoser kommer det att fattas minst 55 000 lärare om fem år och drygt 65 000 lärare om tio  r. Vidare lider svenska skolor brist på klassrumsnära forskning och kompetensutveckling, återkoppling och kollegialt lärande. Bara drygt h lfven av de svenska lärarna skulle, om de kunde, välja läraryrket igen. Läraryrkets status och attraktionskraft måste höjas för att toppstudenter  ter ska söka sig till läraryrket. Det krävs ett tydligare ledarskap i skolan, hos lärare, skolledare och huvudmän. Skolan borde i större utsträckning vara en proaktiv kraft i samhället, exempelvis har lärarna ofta inte tillräckligt med kunskap för att använda modern teknik som pedagogisk redskap.

Skolan ska utgå från eleven och läraren är det viktigaste verktyget för elevens rätt till kunskap och utveckling. Centerpartiet ser därför att vi behöver höja läraryrkets status med en bra och utmanande l rareutbildning knuten till forskning, fristående l rareutbildningar, kontinuerlig systematisk kompetensutveckling, kollegialt lärande samt

mindre detaljstyrning. Det behövs även tydliga karriärvägar, skolledare som leder det pedagogiska utvecklingsarbetet, klassrumsnära forskning och digitaliserad skola.

För att säkerställa att Lärarutbildningen ligger i framkant vill Centerpartiet att den kontinuerligt utvärderas. Läraryrket är ett akademiskt hantverksyrke, likt exempelvis läkare och tandläkare, där teori och praktik vävs samman. En nybliven lärare ska både ha den teoretiska kunskapen och kunna omsätta den i klassrummet. Det är därför viktigt att lärarutbildningen kontinuerligt samverkar med omgivande skolor där teoretiska kunskaper praktiseras och där den senaste klassrumsnära forskningen tillämpas. Centerpartiet vill ha fristående lärarutbildning och initiativ liknande Teach for Sweden, som rekryterar från andra akademiska yrken än lärare. Det är viktigt att utveckla och ta till vara på de ledartalanger som finns och skapa fler vägar till läraryrket.

Svenska lärare får enligt OECD kvantitativt mindre kompetensutveckling än lärare i andra länder. Centerpartiet vill därför säkerställa och finna system för att lärare fortlöpande får den kompetensutveckling, med fokus på kollegialt lärande, undervisningsskicklighet och de ämneskunskaper som läraren behöver. Centerpartiet vill därför ta inspiration av OECDs förslag om *National Institute for Teacher and School Leader Quality*. Vi ser ett stort behov av ett tydligt och utökat statligt ansvar för hur lärare och skolledare kontinuerligt under sin karriär ska utvecklas och utbildas. Lärare och skolledare ska vara garanterade en kvalitativ och relevant kompetensutveckling.

Skickliga lärare är lärare som engagerar och återkopplar till eleverna. Vi måste kunna garantera eleverna kvalitet och kreativitet i skolan. För att elever ska nå sin fulla potential måste det bli ett större fokus på undervisningen. Centerpartiet vill därför minska den administrativa börda som idag ligger på lärare och skolledare. Dokumentation som inte leder till att öka elevens lärande ska bort. Vidare ser vi ett behov av att i större utsträckning samordna dokumentationen på nationell nivå, Skolverket borde exempelvis bistå skolorna med färdiga mallar och system för dokumentation.

I de länder där man presterar högt i internationella mätningar har lärarna högre löner än i Sverige och tydligare karriärmöjligheter. Lärarlönerna är relativt låga i Sverige. Däremot är Sverige ett av de OECD-länder som har en lärartäthet på grundskolan som är över snittet. Centerpartiet vill istället för mindre klasser i grundskolan höja lärarens kompetens då läraren är den mest avgörande faktorn för elevens framgång. Att satsa på sin yrkesroll och höja sin kompetens ska löna sig. Lönen borde vara starkare knuten till kompetens, bra lärare ska ha bra betalt. Centerpartiet vill att tydliga karriärvägar ska finnas för både lärare och skolledare och vill därför bland annat utöka antalet förstelärare som i sin tjänst ska handleda och coacha nyexaminerade lärare samt öppna upp för tjänster som kombinerar undervisning i grund- och gymnasieskolan med forskning och samarbete på universitetsnivå. Vidare vill Centerpartiet att duktiga lärare som arbetar på skolor i utanförskapsområden ska ha mer betalt.

Det pedagogiska ledarskapet

För att alla elever ska ges de bästa förutsättningarna för lärande krävs ett tydligt ledarskap i skolan. Men verkligheten är att svenska skolledare har lite tid jämfört med skolledare i andra länder för pedagogiskt ledarskap. Skolledarna har för mycket administration på sitt bord för att ha tid att arbeta med förbättring av utbildningen. Enligt en studie initierad av OECD, använder Sveriges skolledare näst mest tid på administration av alla länder. Däremot används mindre tid på undervisningsrelaterade uppgifter än andra länder i OECD.

En närodlad skola

Politiken ska inte detaljstyra skolan utan det är elevens behov som ska avgöra. Centerpartiet tror att beslut bäst tas nära människor och vi måste därför undanröja hinder i lagar och regler för att stärka flexibiliteten och lärare och skolledares, professionens, möjlighet att ta beslut på egen hand. Genom ett kontinuerligt kvalitetsutvecklingsarbete med referensgrupper bestående av exempelvis forskare på området, lärare och annan expertis skulle små justeringar i kursplan och metoder lättare kunna göras. Resultatet skulle kunna bli en mer lyhörd skola där efterfrågade mindre förändringar lättare genomförs utan att det krävs något större politiskt beslut.

Centerpartiet vill möjliggöra ökat samarbete mellan skolhuvudmännen. I strävan efter att göra skolan mer likvärdig blev skollagen allt för stelbent. Skolor har olika förutsättningar och likvärdighet är inte detsamma som likriktning. För att möta elevens och därmed skolornas skiftande behov av lärarkompetens måste systemet med huvudmannaskap bli mer flexibelt. Små skolor på landsbygden skulle då kunna dela på lärare när de inte finner rätt kompetens. Det skulle vidare kunna möjliggöra för skolor att ta in lärare på entreprenad. Företag skulle exempelvis kunna specialisera sig på matte och hyra ut sina tjänster till skolor som har behov av duktiga pedagoger.

Vidare finns skäl att se över regelverket kring anordning av yrkes- och lärlingsprogrammen. Det finns idag tolv nationella yrkesprogram på gymnasiet och många kommuner känner sig tvingade att erbjuda alla program. Yrkesprogram är generellt dyra att driva något som leder till att många kommuner runt om i Sverige blöder pengar till halvdåliga utbildningar med halvfulla klasser. Centerpartiet vill underlätta för kommuner att samverka kring yrkes- och lärlingsutbildningar och på så vis minska den ekonomiska belastningen för den enskilda kommunen. Genom att samverka och dela på ansvaret för yrkes- och lärlingsutbildningarna kan kommunerna tillsammans erbjuda bättre och mer kvalitativ utbildning till en lägre ekonomisk kostnad.

Den nya tekniken som pedagogiskt redskap i klassrummet

För att vara en skola som ligger i framkant och som ser till varje enskilds elevs behov måste vi dra nytta av den moderna tekniken. Det digitala perspektivet ska inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet. Digitala hjälpmedel i klassrummet höjer skolresultatet när de används rätt. Studier visar att elever med de rätta digitala hjälpmedlen fortare kan lära sig att läsa och skriva och kan vara till nytta för personer med inlärningssvårigheter. Det digitala lärandet måste bli en naturlig del av elevers undervisning. Många kommuner och andra huvudmän har varit bra på att köpa in datorer och annan utrustning men den digitala pedagogiken har inte riktigt hängt med. Enligt Skolverkets rapport *IT-användning och IT-kompetens i skolan (2013)* saknar många lärare kunskap kring hur den nya tekniken ska användas i undervisningen och lärarutbildningen lider brist på tydliga nationella direktiv på hur digitalt lärande ska ingå i utbildningen. Det finns även en brist på digitala läromedel. Vi vill därför ha en tydlig och långsiktig satsning på ett nationellt digitalt lärarlyft för lärare. Centerpartiet vill att lärarutbildningarna ska ta in det digitala perspektivet i alla relevanta ämnen och att lärare och skolledare får en kontinuerlig uppdatering i digitalt lärande. Här kan ett nära samarbete med läromedelsföretag och digitala spjutspetsföretag vara en styrka.

Den digitala tekniken har öppnat upp för nya undervisningsmöjligheter likt fjärrundervisning. Kompetenta lärare är nyckeln till framgångsrika elever. Bristen på lärare i allmänhet och på riktigt bra lärare i synnerhet, är ett stort problem. Ett problem som ibland kan vara mer påtagligt för skolorna på landsbygden. Skolan är i många fall navet i bygden och alla elever har rätt till en skola inom rimligt avstånd - men det får aldrig vara på bekostad av kvalitén. Vi ser fjärrundervisning som avgörande för landsbygdsskolornas överlevnad. Skickliga och kompetenta lärare i så väl landsbygd som i storstadsregion kan genom fjärrundervisning delges fler. Centerpartiet tycker att

fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att kommunala och fristående skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad under samma förutsättningar som statliga skolor. Genom fjärrundervisning skulle kompetens kunna delas över hela landet och lärare skulle kunna fördela sin tjänst på flera skolor utan att själva dagligen behöva åka mellan de olika skolorna. Fjärrundervisning stärker likvärdigheten, ökar kvalitén och tillgängligheten.

En skola som rustar för jobb

Utbildning ska leda till jobb. Vårt utbildningssystem behöver svara på arbetsmarknadens efterfrågan på kompetent arbetskraft och elevens rätt till en utbildning som leder till jobb. Vi behöver ett utbildningsväsende som i större utsträckning samverkar med samhälle och näringsliv så att utbildningar, såväl akademiska som praktiska blir mer verklighetsnära och relevanta för arbetsmarknaden.

Många unga i Sverige idag har inget jobb att gå till. En del av svaret finner vi i många ungdomars osäkerhet kring val av utbildning vilket kan leda till avhopp eller svårighet att finna jobb efter avslutad utbildning. Det är en påfrestning för individen och en kostnad för samhället. Kontakterna med arbetslivet är viktiga för att eleven ska kunna göra väl underbyggda val. Perspektiv som anknyter till arbetslivet ska ingå i all verksamhet i skolan under skolans alla år. Vad vi ser är att läroplanen inte uppfylls, allt för många elever ångrar sina val och missmatchen på arbetsmarknaden är bland de största i OECD. Skolinspektionen pekar också på stora brister i skolornas studie- och yrkesvägledning. Studier visar att de yngre barnens undervisning i högre grad innehåller studie- och yrkesorienterande inslag, men att detta avtar i de högre årskurserna. Här fyller studie- och yrkesvägledarna en stor och viktig roll. De bör i högre grad vara en länk mellan skola och arbetsliv. Studie- och yrkesvägledarna ska inte bara hjälpa elever att välja språk och gymnasieskola utan vara integrerade i hela skolans verksamhet. Entreprenörskap, företagande och praktik måste bli en röd tråd i skolans alla år, det kan inte bara finnas som en liten begränsad del i vissa årskurser. Detta ska göras i nära samverkan med det lokala näringslivet.

Vidare ska det entreprenöriella lärandet vara ett naturligt förhållningssätt genom hela utbildningssystemet då eleven blir bättre på att fatta beslut, kommunicera och samarbeta. Centerpartiet vill se en ökad betoning på entreprenöriellt lärande. Initiativ som Ung Företagsamhet, UF, måste i högre grad utvecklas och bli en del av skolans verksamhet i både grund- och gymnasieskola.

Det är viktigt att eleverna har rätt kompetens när de söker sig vidare till högre studier. Genom meritpoäng har elever fått möjlighet till fler poäng då de läst exempelvis språk eller matematik. Det har möjliggjort för högre slutbetyg och därmed ökad konkurrenskraft när eleven söker sig vidare till högskolan. Meritpoängen tas främst av elever som läser de högskoleförberedandeprogrammen eftersom deras timplaner möjliggör detta. Yrkesprogrammets timplaner ger inte samma möjlighet. Elever ges därmed olika förutsättningar i konkurrensen till högre utbildning. Centerpartiet vill därför att en översyn görs av meritpoängen så att även elever på yrkesprogrammen får möjlighet att studera kurser som ger meritpoäng.

Yrkes- och lärlingsutbildning

Yrkes- och lärlingsutbildning är viktig för tillväxten, inte minst för de små och medelstora företagen. För att yrkes- och lärlingsutbildningarna ska ge jobb efter avslutad utbildning och arbetsmarknaden få tillgång till kompetent arbetskraft måste de vara högkvalificerade på både lägre och högre nivå och i större utsträckning byggas ihop. Det ska vara en långsiktigt hållbar utbildning som är relevant, verklighetsnära och leder till jobb. De tilltänka arbetsgivarna ska vara en drivande kraft i utvecklingen och genomförandet av utbildningen. För att svara på arbetsmarknadens efterfrågan på

duktigt yrkesfolk måste yrkeshögskoleutbildningarna byggas ut ytterligare och gymnasiet yrkes- och lärlingsutbildningar utökas och breddas. Vidare krävs att vi öppnar upp så att fler kan söka samt att utbildningarna i större utsträckning samordnas. Idag är systemet med yrkes- och lärlingsutbildningar snårigt och långt ifrån lättöverskådligt. För att utförare av yrkesutbildningar, inom både gymnasiet och yrkeshögskolan, ska kunna göra de investeringar som krävs måste det även finnas en långsiktighet. Det bör därför gå att söka tillstånd att bedriva utbildning för en längre period än vad det är möjligt idag.

Fler unga ska ges möjlighet till jobb. Lärlingssystem som finns i exempelvis Tyskland, där lärlingsplatserna är knutna till gymnasiet och som framgångsrikt pressat ungdomsarbetslösheten är en inspiration för Sverige. Lärlingsplatserna måste likna en anställning, med en riktig lärlingslön och förväntas övergå i anställning, där det offentliga inledningsvis tar en större del av lönekostnaden. Företagen måste bli fullt involverade och ansvariga för att utforma den arbetsplatsförlagda yrkesutbildningen och garantera dess kvalitet. Företagen väljer vilka lärlingar de vill ta emot, som vanliga anställningsintervjuer. Utbildningarna får då kvalitet och status. Lärlingssystemet måste även kunna erbjudas vuxna, och de som redan har gymnasieexamen eller akademisk examen ska kunna bli lärlingar i efterhand. Lärlingar har i gengäld rätt att bygga på sin utbildning för akademiska studier.

Centerpartiet i Alliansregeringen återinförde lärlingsutbildningarna i Sverige. De har dock inte utvecklats snabbt nog och inte tillräckligt väl svarat upp till arbetsgivarnas efterfrågan på kompetent arbetskraft. I länder som Tyskland, som har framgångsrika lärlingsprogram, är näringslivet direkt och löpande involverat i lärlingsutbildningarna genom handelskammare, regionalt och lokalt. För att utbildningarna ska leda till jobb och arbetsmarknaden få rätt kompetens vill Centerpartiet därför införa lärlingsråd, bestående av representanter från handelskammare, näringsliv och fackförbund, som ska utforma utbildningarna så att de blir relevanta, håller hög kvalitet, har uppdaterade metoder och utrustning och följer arbetsmarknaden nära, för att löpande anpassa sig efter dess behov.

För att leva upp till arbetsmarknadens krav på kompetent arbetskraft och ge eleverna den utbildning de har rätt till måste de yrkesteoretiska programmen på gymnasiet som exempelvis El- och Byggprogrammet, blir mer effektiva och arbeta närmare framtida arbetsgivare. Istället för tre år på gymnasiet och sen två års praktik, vilket krävs för ett yrkesbevis, vill vi se en utbildning på fyra år. De två första åren är förlagda på skolan med inslag av praktik och år tre och fyra är praktik. År tre är APL (Arbetsplatsförlagt lärande) och år fyra spenderas helt på arbetsplatsen. Efter det fjärde året är ett yrkesbevis möjligt. Branschen ska vara med och utforma utbildningen och finnas med från elevens första dag på utbildningen till dess att eleven håller yrkesbeviset i sin hand. På det här sättet blir branschen mer delaktig och eleven slussas in på arbetsmarknaden. Eleven riskerar inte heller att bli utan praktikplats efter sina tre år på gymnasiet. Det blir inget glapp mellan utbildning och arbetsliv. Resultatet blir en mer attraktiv utbildning att söka för eleven och kompetent arbetskraft till arbetsmarknaden.

För att kunna tillgodose vissa smala branschens skriande behov av kompetent arbetskraft vill Centerpartiet se över möjligheterna att inrätta branschskolor. De ska utformas i nära samverkan med arbetsmarknaden och samla olika yrkesutbildningar under ett och samma tak. I dag finns flera smala branscher likt billackering och slakteri vars arbetskraft är svår att hitta i Sverige. Genom att inrätta branschskolor skulle det kunna byggas upp ett kluster av företag och kompetens runt branschskolan. Skolan skulle vara ett kunskapscenter för forskning och kompetensutveckling och bistå med den senaste tekniken och metoderna samt utformas i nära samverkan med branschen. Eleven skulle tillbringa delar av utbildningen på branschskolan, övrig tid på praktikplats

och på den lokala skola där grundutbildningen genomförs. Det skulle också kunna vara ett sätt för regioner att profilera sig. Branschskolor kan finnas på gymnasienivå men även erbjuda utbildningar på yrkeshögskolenivå, bistå med förberedande kurser för yrkeshögskola, vuxenutbildning och erbjuda kompetensförstärkning till yrkeslärare.

Det är inte rimligt att vara tvungen att välja karriär i tidig ålder men dagens utbildningssystem är uppbyggt efter just det. För att fler ska kunna arbeta längre måste det bli lättare att byta karriär, valen som görs under gymnasieåren kan inte vara cementerade. Det ska vara möjligt att gå från praktiska utbildningar till teoretiska och vice versa. Det bör därför finnas ett basår till yrkeshögskolan på samma sätt som för högskolan, exempelvis som tekniskt basår, så att det är möjligt att gå till yrkeshögskolan trots en teoretisk bakgrund.

En högre utbildning av världsklass

Utbildning berikar både samhälle och individer. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet, samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. I dag går allt fler vidare till högre studier. Centerpartiet välkomnar att fler har tillgång till högre utbildning men det får inte ske på bekostnad av kvalitet. Om vi även fortsättningsvis ska vara ett land som bygger vår välfärd på kunskap där vi kan konkurrera internationellt och locka till oss internationella forskare måste det finnas en spets. Centerpartiet har tillsammans med Alliansen gjort stora satsningar på forskning men en grundutbildning av hög kvalitet är en förutsättning. Det är grogrunden. Till att börja med krävs en väl fungerande grund- och gymnasieskola. Studenterna måste vara förberedda och läraryrkets status måste höjas så att det blir mer attraktivt att forska och undervisa. För att förbättra utbildningen och höja kvalitén vill Centerpartiet att det bland annat införs mer lärarledd undervisning. Endast hälften av studenterna har idag lärarledd undervisning i mer än nio timmar per vecka, enligt TCO.

Säkerheten kring anställningar för forskare måste också förbättras. Idag försvinner många färdiga doktorander från akademien eftersom inga anställningar finns att tillgå. Att söka externa anslag blir för vissa ett heltidsjobb. Projekt bör därför vara mer långsiktiga och i högre grad implementeras i grundverksamheten så att fler får trygga anställningar och forskningen blir mer långsiktigt hållbar. En större säkerhet kring anställningen skulle även kunna locka fler internationella forskare till de svenska universiteten. Det måste också göras större satsningar på tydliga karriärvägar för unga forskare.

Forskning och näringsliv bör i större utsträckning integreras och bli mer verklighetsnära. I USA har man under de senaste 40 åren analyserat de 100 viktigaste innovationerna varje år, och endast sex procent av de viktigaste innovationerna står akademien för. Istället var små forskningsintensiva företag samt enskilda uppfinnare och företagare en allt viktigare källa till innovationer. Det ska därför vara lättare och mer förtjänstfullt att gå från forskningsvärlden till näringslivet och vice versa. Det bör även vara meriterande för forskare och professorer att ha varit verksamma i näringslivet.

Centerpartiet tror att konkurrens ökar kvalitén och verkar för en mångfald av små och stora lärosäten i hela landet. Centerpartiet välkomnar även etableringen av internationella lärosäten samt fler privata initiativ. Regelverket kring etablering måste förenklas och samordnas bättre. Exempelvis så krävs det idag stora investeringar av lärosätet för att ens kvalificera sig för ett tillstånd. Investeringar, som är svåra att göra när det inte är säkert att tillstånd kommer att ges. Vidare vill Centerpartiet se en satsning på nätbaserade lärosäten. Det globala landskapet för högre utbildning förändras i snabb takt med användandet av ny teknik och nya former för undervisning. Sverige måste vara med och konkurrera globalt samtidigt som det ger fler möjlighet att studera.

Det kan med fördel byggas upp via ett samarbete mellan ett antal av de befintliga svenska universiteten och högskolorna.

Det är professionen som bäst känner till verksamheten och vet vad den behöver för att utvecklas. Centerpartiet vill därför se mer autonoma lärosäten där makt flyttas från politiken till professionen. Vi behöver därför mer fristående lärosäten, liksom stiftelser. För att stärka lärosätenas ekonomi och möjliggöra satsningar på verksamheten bör donationer göras avdragsgilla.

För att fler ska finna ett jobb måste högskoleutbildningarnas konkurrenskraft stärkas och utbildningarna bli mer relevanta för arbetsmarknaden. Samverkan med arbetsmarknad och samhälle måste därför stärkas bland annat genom att koppla utbildning närmare arbetsmarknaden, betona det entreprenöriella lärandet, utveckla studentmedarbetarsystemet, en utökad praktik och en förstärkt roll för studievägledaren. Centerpartiet ser det därför som naturligt att fribeloppet för bidragsdelen i CSN höjs och helt slopas för lånedelen. Vidare vill Centerpartiet undersöka möjligheterna att öka genomströmningen genom ett mer flexibelt terminsystem så att fler tidigare kommer ut på arbetsmarknaden. Frånvaron på arbetsmarknaden leder till både uteblivna inkomster för studenten och stora kostnader för samhället.

Det är viktigt att lärosäten får möjlighet att profilera sig utifrån lokala och regionala förutsättningar. Samtidigt ska behörighetskraven till lärosätena vara desamma. Det ska vara enkelt för eleven att söka skola. Idag finns 17 olika behörighetsgrupper, varje enskild behörighetsgrupp kan sedan vara uppdelad i ytterligare behörighetskrav ställda av det enskilda lärosätet. Detta resulterar i att elever måste, när de väljer till gymnasiet veta vad och var de vill läsa sin eftergymnasiala utbildning så att de läser rätt kurser. Vidare leder det till att lärosätena skickar notan till kommunerna när elever, när de bestämt sig var de vill studera, inser att de måste läsa in kurser på Komvux. Det är resurser som skulle kunna användas bättre. Centerpartiet vill därför minska antalet behörighetsgrupper och hindra det enskilda lärosätet att sätta egna behörighetskrav. Det får emellertid inte vara på bekostnad av lärosätenas möjlighet att profilera sig men profileringen ska inte ske genom exkluderande behörighetskrav utan genom en bra och attraktiv utbildning. Det ska inte heller leda till sänkta krav. Det borde t.o.m. vara möjligt att höja kraven för vissa behörighetsgrupper. Målet är en mer transparent och rättssäker ansökningsprocess där det är tydligt för studenten vad som krävs.

Resursfördelningssystemet till lärosätena måste utvecklas och fokusera mer på kvalitet än antalet elever. Centerpartiet vill därför ha ett system som i högre grad ser till lärosätets samverkan med det omgivande samhället och hur det nyttjar de regionala förutsättningarna, liksom koppling till den regionala arbetsmarknaden och spjutspetsföretag. Centerpartiet vill verka för att fördelningen av resurser till lärosätena i större utsträckning fördelas efter kvalitet och regional samverkan.

Valfrihet och likvärdighet

Centerpartiet värnar och vill utveckla valfriheten för elever, föräldrar och lärare. Det behöver bli lättare att välja förskola och skola. Trots att Centerpartiets tillsammans med Alliansen förenklat valfriheten och gjort den mer tillgänglig gör många elever och föräldrar fortfarande inte ett aktivt val. Det är ett hot mot kvalitén, likvärdigheten och alla elevers rätt att välja skola. Ytterligare en utmaning för skolan är undervisningen av nyanlända barn. Många barn får börja sin skolgång sent och allt för ofta är utbildningen av skiftande kvalitet. Alla barn har rätt till en bra utbildning, oavsett var i landet hen bor.

Centerpartiet strävar efter en likvärdig skola i hela landet. Samtidigt är Centerpartiet ett decentralistiskt parti som anser att beslut tas bäst så nära människan som möjligt. Vi vill därför att kommunerna även fortsättningsvis ska ha ansvaret för skolan. Den bristande

likvärdigheten som idag finns tror inte vi löses av att skolan förstatligas. Om kommunerna tar ansvar och följer de styrdokument som finns för skolan finns det goda möjligheter till en likvärdig skola. Däremot ser vi ett behov av en översyn av kommunernas ansvar och huruvida de lever upp till kvalitetskraven, detta då det finns kommuner som brister i kvalitén. Kommunerna står vidare inför stora rekryteringsutmaningar och det är viktigt att kommunerna antar utmaningen att bli mer attraktiva arbetsgivare.

För att värna elevernas, föräldrarnas och lärarnas valmöjligheter är det fria skolvalet och den därtill kopplade skolpengen viktig. Friskolornas etablering, från förskola upp till högre utbildning, har vidare lett till ökad konkurrens, något som leder till högre kvalitet. När IFAU undersökte konsekvenserna av friskolor och fritt val kunde man se att kunskapsresultaten höjdes även i kommunala skolor med högre andel friskolor i en kommun. Konkurrens ger högre kvalitet i både friskolor och kommunala skolor. Vi är därför positiva till en mångfald av offentliga och privata leverantörer i hela utbildningssystemet, från förskola till högre utbildning. Olika arbetsformer och pedagogiska modeller passar olika elever. Med pedagogisk och organisatorisk frihet för den enskilda skolan ökar engagemanget, innovationskraften och därmed resultaten. Därför är det viktigt att skolan inte blir för likriktad. Lagar och regler ska fokusera på ramverk och resultat, inte hur skolorna i detalj uppnår dem. Det viktiga är att den enskilda elevens förutsättningar för lärande står i centrum.

För att stärka likvärdigheten, rättssäkerheten och stävja betygsinflationen vill vi att nationella prov ska rättas av fristående examinatorer. Det är varken rättssäkert eller likvärdigt att lärare rättar sina egna elevers nationella prov eftersom de har en personlig relation till dem och förväntningar som bygger på tidigare resultat.

Elevens rätt att välja måste stärkas. Centerpartiet ser ett behov av att vidareutveckla, förenkla, kvalitetssäkra och förstärka valfriheten så att den tillgängliggörs för fler. Till gymnasiet är det många som aktivt väljer skola, oavsett den socioekonomiska bakgrunden. I valet till grundskola är det främst elever till socioekonomiskt starka föräldrar som väljer aktivt. För att möjliggöra för fler att ta del av valfriheten måste den tillgängliggöras och förenklas. Här finns inte ett övergripande svar utan det krävs ett antal pusselbitar. Centerpartiet skulle som en del av svaret vilja se en lättförståelig hemsida där skolor kan jämföras utifrån parametrar som kvalitet, likvärdighet och progression. Det är också viktigt att det blir lättare att söka och att föräldrar kan få stöd i att hjälpa sina barn att aktivt välja skola, speciellt föräldrar som inte har svenska som modersmål.

Alla elever har rätt till en bra skola. Centerpartiet vill därför utveckla de skolor som inte levererar tillräckliga resultat istället för att lägga kraften på huvudmannskapet. Det finns både fristående och kommunala skolor som är bra och sådana som är dåliga. Skolverket och Skolinspektionen behöver stärka kvalitén i tillsyn och utveckling av dessa. Istället för att som idag lägga större delen av resurserna på att inspektera alla skolor lika mycket, bör den nationella inspektionen ställas om så att skolor med goda resultat och få kända problem inspekteras mer sällan, medan skolor med sämre resultat och större svårigheter bör inspekteras oftare och grundligare. Det kommer att ge ett bättre nyttjande av Skolinspektionen.

Etableringen av en friskola har i många bygder varit avgörande för ortens fortlevnad. Det kan också ha inneburit att barn och unga slipper sitta flera timmar i buss till närmaste skola. När en kommunal skola läggs ner måste det därför bli lättare för andra aktörer att ta över så att inte elever och familjer kommer i kläm. Kommunen måste i god tid informera berörda familjer när stora förändringar, likt en skolnedläggning, diskuteras och ska ha en skyldighet att genom en öppen förfrågan undersöka om det

finns någon annan aktör, t ex ett privat företag eller ett föräldrakooperativ som vill och kan ta över verksamheten, så att skolan kan finnas kvar. Det ger andra aktörer möjlighet att driva skolan vidare. Det bör vidare finnas ett snabbspår för de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola. Idag krävs det att ansökan inkommer innan den 31 januari det år som skolan ska tas över, besked ges sedan i september samma år. Detta system omöjliggör ett övertagande om nedläggningsbeskedet kommer efter den 31 januari och skolan planeras att läggas ner till sommaren. Det bör i dessa fall gå att söka tillstånd hos Skolinspektionen vid alla tidpunkter på året. Skolinspektionen får sedan avgöra om skolan på ett kvalitativt sätt kan drivas vidare av andra aktörer.

För att utveckla valfriheten och säkra likvärdigheten ser vi också ett behov av att se över skolpengssystemet. Dagens utformning skapar en stor ekonomisk osäkerhet hos skolorna eftersom skolpengen försvinner rakt av om elever väljer att hoppa av utbildningen. Det gör att redan budgeterade pengar för utbildningen försvinner. Konsekvensen blir att skolor kan få svårt att fullfölja utbildningar till utlovad kvalitet. Vi behöver därför se över resursfördelningen, den borde i större utsträckning handla om resurser efter behov, något den inte gör idag. Skolor ska känna en trygghet i sin planering av verksamheten och elever som går kvar på utbildningen måste få den utbildning de är lovade.

Människor måste få bestämma mer själva. Vi skulle därför vilja se en vuxpeng, likt Nacka kommuns modell. I andra svenska kommuner är det kommunen som är utförare av vuxenutbildningar och bestämmer vilka utbildningar som ska finnas i kommunen. Vi vill istället att individen själv ska få välja utbildningsutförare på samma sätt som i grund- och gymnasieskolan. Pengen följer den studerande och tillfaller den valda utbildningsutföraren. Genom en vuxpeng skulle en studerande som vill bli bagare kunna läsa yrkesvuxenutbildning på exempelvis en branschskola för livsmedel. Det trots att kommunen inte har någon sådan utbildning.

En bra start

Alla elever har rätt till en skolgång som är anpassad efter elevens förutsättningar, oavsett om eleven har svenska som modersmål eller något annat språk. Landets kommuner måste ges möjlighet att erbjuda en bra skolgång för nyanlända elever redan tidigt. Den språksatsning som Centerpartiet föreslagit är därför viktig. En snabb inläring av svenska är nyckeln till det svenska samhället och det svenska skolsystemet. Nyanlända barn ska ges tillräckligt stöd för att snabbt lära sig språket genom förberedande introduktionsklasser med intensiv språkundervisning. Utbildningen ska bekostas av staten och finnas tillgänglig i alla kommuner. Därtill behövs flexibilitet som både gör att kommunerna kan planera verksamheten och att nyanlända elever kan utveckla språket i kontakt med elever som har svenska som modersmål. Dessutom behövs insatser för att hjälpa nyanlända barn med ofullständiga ämneskunskaper och deras möjlighet att komma ikapp och nå kunskapsmålen. Det finns goda exempel på kommuner som lyckats. Elever i Botkyrka har genom att läsa skolämnen på både svenska och modersmål fortare nått de uppsatta målen i skolan. För att bryta boendesegregationen har elever också fått möjlighet att åka buss till andra skolor utanför bostadsområdet. Klasser bestående av både nyanlända elever och elever med svenska som modersmål har resulterat i att de nyanlända eleverna snabbare lärt sig svenska. Därför ser vi positivt på såväl introduktionsklasser där ämnesundervisningen kan ges på elevens modersmål och fjärrundervisning som på möjligheten att erbjuda skolskjuts till lämpliga skolor i närheten. De goda exempel som finns runtom i landet behöver tas tillvara, vilket kan uppnås om samverkan och samarbete stärks mellan såväl kommuner som berörda myndigheter och andra aktörer.

En skola för hela landet

Landsbygdsskolorna är viktiga för en levande landsbygd och därmed ett levande Sverige. De är kittet som håller ihop bygden och inger framåtanda och framtidstro. Alla elever har rätt till en likvärdig och god utbildning, oavsett var i landet de bor eller på vilken skola de går. Bedömningen om en landsbygdsskolas fortlevnad ska utgå från varje specifikt fall, det går inte att generalisera då förutsättningarna ser mycket olika ut. Det går dock att finna vägar för att behålla de mindre skolorna på landsbygden, förbättrade möjligheter för fjärrundervisning och ett ökat samarbete mellan skolhuvudmännen är några sätt. Landsbygds- och skärgårdsskolor har även stora fördelar och möjligheter som bör tas tillvara. Centerpartiet vill därför att en strategi utarbetas för att ta tillvara de små landsbygds- och skärgårdsskolornas potential och höjer deras status som arbetsplatser och unika skärgårdsmiljöer, som tar hänsyn till deras speciella utmaningar, förutsättningar och möjligheter samt deras avgörande betydelse för levande lokalsamhälle.

Centerpartiet vill:

1. Att lärarutbildningen kontinuerligt utvärderas och att det skapas fler vägar in till läraryrket genom möjligheten till fristående lärarutbildning och snabbare validering av kunskap, för att höja kvalitén på lärarutbildningarna och få fler utbildade lärare.
2. Höja lärarnas status och därmed säkra tillgången på lärare genom bland annat en kompetensutvecklingsgaranti, fler karriärvägar som ger högre lön till duktiga lärare, mindre administration för lärare och skolledare och ett utökat statligt ansvar för lärares och skolledares kontinuerliga fortbildning.
3. Undanröja hinder i regler och lagar för att stärka flexibiliteten i utbildningsväsendet och professionens möjlighet att ta beslut, genom ökat samarbete mellan skolhuvudmännen och kommunövergripande yrkes- och lärlingsprogram samt löpande utveckling av läroplaner utan politiska beslut.
4. Att det digitala perspektivet inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet, så som lärarutbildningen, lärarnas och skolledarnas kompetensutveckling, att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad.
5. Stärka yrkes- och lärlingsutbildningarna och svara på branschens behov av kompetent arbetskraft genom att verka för att yrkeshögskoleutbildningarna byggs ut ytterligare med fler platser, att lärlingsutbildningarna utökas och breddas, att det införs regionala lärlingsråd samt att det blir möjligt för utförare av yrkeshögskoleutbildningar att ansöka om tillstånd att bedriva utbildning för en längre period än idag.
6. Stärka yrkes- och lärlingsutbildningarna och kopplingen till arbetsmarknaden i grund- och gymnasieskolan genom att inrätta branschskolor, införa ett fjärde år i gymnasiet för de yrkesprogram som är yrkesteoretiskt tunga, göra en översyn av meritpoängen och stärka studie- och yrkesvägledarens roll. De bör i högre grad vara en länk mellan skola och arbetsliv.
7. Förstärka valfriheten så att den tillgängliggörs för fler, bland annat genom att etablera en lättförståelig hemsida där skolor kan jämföras, att Skolinspektionen fokuserar på skolor som missköter sig, att skolpengssystemet förbättras och att det införs en skyldighet för kommuner att erbjuda andra aktörer att ta över en nedläggningshotade skolor samt att det inrättas en vuxpeng för

vuxenutbildningar.

8. Att skolsystemet ses över så att nyanlända elever bland annat får möjlighet till likvärdig utbildning där möjlighet ges att läsa skolämnen på elevens modersmål samt att nyanlända barn ska få förstärkta möjligheter till svenskundervisning.
9. Att minska antalet behörigheter vid ansökningar till högre utbildning och hindra det enskilda lärosätets möjlighet att sätta egna behörighetskrav med syfte att skapa en, för eleven/studenten, mer transparent och rättssäker ansökningsprocess med fler vägar in till utbildningar.
10. Att den högre utbildningen stärks genom bland annat mer lärarledd undervisning, närmare koppling till arbetsmarknaden genom utökad praktik och ett utvecklat studentmedarbetarsystem samt att det blir mer förtjänstfullt för forskare att gå mellan näringsliv och akademi och att tydliga karriärvägar för unga forskare utarbetas. Vidare att lärosätenas autonomi stärks, en utökad samverkan med det regionala näringslivet samt att de lärosäten som vill ska ha möjlighet att ombilda sig till stiftelser.
11. Att en strategi utarbetas för att ta tillvara de små landsbygds- och skärgårdsskolornas potential och höjer deras status som arbetsplatser och unika skärgårdsmiljöer, som tar hänsyn till deras speciella utmaningar, förutsättningar och möjligheter samt deras avgörande betydelse för levande lokalsamhälle.